

Dansk, 3.-5. klasse
Omfang: 1-3 lektioner

Lær at disponere

Hvad er vigtigst? Hvad skal først? Hvad passer godt sammen? I denne opgave opdager eleverne, at disponering er en smart måde til at skabe opmærksomhed eller gøre en lille fortælling bedre.

De prøver i enkle øvelser selv at lege med 'byggeklodserne'.

God formidling handler nemlig om fravalg og sortering. Eleverne kan bruge deres nye viden til at lave en endnu bedre 'Børnenes Egen U-landskalender': Her skal de netop selv vælge, hvilke fotos og fakta de vil bruge, i hvilken rækkefølge, og om der skal være en særlig sammenhæng.

Inspiration til læringsmål

- Eleven kan disponere det indsamlede stof.

Inspiration til tegn på læring

- Eleven udvælger relevant stof, som kommunikeres og disponeres i en letforståelig struktur.

Kompetencer og målpar

Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
Dansk efter 4. klasse		
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Forberedelse 1: Eleven kan strukturere sin baggrundsviden / Eleven har viden om metoder til strukturering af viden
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Forberedelse 1: Eleven kan udarbejde ideer på baggrund af andre tekster / Eleven har viden om metoder til at undersøge sprog og struktur i tekster
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Forberedelse 2: Eleven kan opdele fremstillingssprocessen i mindre dele / Eleven har viden om enkle fremstillingsprocesser
Dansk efter 6. klasse		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 1: Eleven kan vurdere teksters perspektiv på et emne / Eleven har viden om metoder til sammenligning af teksters perspektiver
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Forberedelse 2: Eleven kan udarbejde forprodukter til dramatiske, dokumentariske og interaktive produktioner / Eleven har viden om synopse, manuskript og storyboard
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Fremstilling 1: Eleverne kan udarbejde anmeldelser, instruktioner og fagtekster / Eleven har viden om kommenterende og forklarende fremstillingsformer

Opgaven

Dette opgaveark indeholder først tre små øvelser om disponering og rækkefølge. Øvelserne kan du enten printe ud til eleverne, eller du kan tage det som en klasseopgave i plenum, hvor du viser arkene på storskærmen.

Til sidst er der en opgave, der handler om at arbejde mere i dybden med disponering: Nemlig hvordan eleverne nu kan bruge deres nye viden til at lave en endnu mere spændende digital kalender i web-værktøjet til 'Børnenes Egen U-landskalender', hvor de selv arbejder kreativt med at disponere det stof, de vælger at fortælle om bag kalenderens låger.

Opgave A og B:

Skab orden i ordskyen

Opgave A – Øvelse om emner

Læs ordene i ordskyen. I skal også have nogle farveblyanter eller tuscher.

1. Brug den samme farve til at sætte ring rundt om de ord, I synes kan passe sammen i en emnegruppe, der handler om en side af livet i Uganda. Der behøver ikke at være mange ord i en ordgruppe.
2. Kan I lave mere end én emnegruppe?
3. Er der nogle ord, som kan passe i mere end én gruppe? Der må gerne være flere farver om et ord, hvis det passer ind flere steder.
4. Er der nogen ord, som slet ikke passer i nogen af jeres grupper? Hvorfor?
5. Prøv, om I kan give jeres grupper navne, der beskriver, hvad gruppen handler om.

Opgave B – Øvelse om rækkefølge

Forestil jer nu, at I skal fortælle en ven om Uganda:

1. Hvilke af jeres emnegrupper ville I helst tage med?
2. Hvad vil en ven synes, er mest spændende at høre først?
3. Hvilken rækkefølge ville I fortælle om jeres emner i? Giv grupperne numre, der viser rækkefølgen.

Landsby
Marked
Bjergene
Afrika
Skole
Elefant
Hytte
Legetøj
Gorilla
Broer
Fattig
Strand
Trompet
Træer
Slum-by
Marabu-stork
Plastik
Familie
Vest-afrika
Jordskred
Leopard
Kampala
Flod
Hente vand
Bål
Mad-banuner
Safari
Fodbold
Sommerfugl
Trafik
Gade-mad

Opgave C:

Om at vælge og lave rækkefølge

Trin 1: Udvalgte

Her er et billede af Biira fra fortællingen 'Biira og leoparden'. Der er også en række sætninger om hende. Men man kan ikke altid fortælle alting. Man må vælge det vigtigste. Det kan man gøre på flere forskellige måder. Og så får man også lidt forskellige historier ud af det.

Hvis I skulle fortælle om Biira til en, der ikke kender hende, hvilke fem sætninger ville I så vælge? Hvilke synes I selv, er de vigtigste? Hvorfor?

Sæt en cirkel om de fem informationer, I vælger.

Trin 2: Lave rækkefølge

Rækkefølgen er også vigtig. Hvad skal fortælles først, og hvad skal til sidst?

Sæt de fem ting, I valgte om Biira, i den rækkefølge, som I synes, vil give den bedste, lille fortælling om hende. Skriv 1 ud for den første ting, 2 ud for den næste o.s.v.

Eventuelt kan I bagefter prøve at vælge en ny kombination af fem informationer. Nogle af dem må gerne være de samme som før. Marker dem med en ny farve. Hvordan bliver historien anderledes nu?

Her er Biira

Biira ved meget om leoparder

Biira bor i bjergene

Biira synes, Kule er sød

Biiras skoletaske er blå

Biira har en bedstefar

Biiras onkel hedder Kaj

Biira har en bog om aber

Biira er god til at klatre

Biira er meget modig

Biiras søster hedder Kara

Biira har en matematik-bog

Biira spiser madpakke

Biira passer på sin søster

Biiras far er rejst til byen

Biira kan godt lide at sjippe

Opgave D:

5 tips: Sådan kan I lege videre med disponering i 'Børnenes Egen U-landskalender'

Nu kan du evt. instruere eleverne i at arbejde videre med de to greb, de lige har lært om (Udvælge og Rækkefølge), når de laver deres egen kalender. Web-værktøjet til 'Børnenes Egen U-landskalender' er nemlig indrettet, så eleverne har flere muligheder for at lege med disponeringen af deres stof.

Kalenderen bliver deres fortælling om årets land. Når de laver deres egen kalender, vælger de først, hvor mange låger den skal have. Bag hver låge skal de indsætte et foto, de selv vælger inde i værktøjet, og skrive en overskrift og en lille billedtekst til. De kan sagtens bare nøjes med at fylde alle deres låger hurtigt og 'lige ud ad landevejen'.

Men du kan også vejlede dem til at bruge disse muligheder for at arbejde mere med disponering:

1. Oprette lidt for mange låger: Eleverne kan oprette så mange låger, de vil – og producere indhold til dem alle. Men de skal så til sidst vælge, hvilke af deres låger der rent faktisk skal være med og vises på den færdige kalender. Hvis de nu fx har lavet indhold til 20 låger, men deres kalender kun har plads til 12 låger, så skal nogle jo sorteres fra.

Det svarer lidt til arbejdsprocessen med at lave en planche, hvor man først laver en masse flotte udklip – og bagefter vælger dem ud, der er vigtigst og passer bedst sammen.

Lad eleverne frit oprette låger med alle de tematikker, de synes, er interessante at fortælle om. Foreslå dem, at de i første omgang nøjes med at give hver af de foreløbige låger et emne – eller kun at skrive overskriften. Så får de hurtigt et godt overblik over deres udvalgte stof og kan vælge de vigtigste låger ud til færdiggørelse.

2. Overblik og udvælgelse: Nu kan eleverne begynde at sortere. Hvis der kun er plads til 12 låger på deres kalender, men de har lavet 20, så må de udvælge de 12, der er vigtigst eller de mest relevante for deres fortælling.

3. Sammenstille emnegrupper: De kan også prøve at bruge grebet fra øvelse A i denne opgave: De kan flytte rundt på deres låger på skærmen, så de danner nogle grupper af emner. Det er også en god proces til at opdage, om der er nogle låger med et indhold, der falder udenfor og kan sorteres fra.

4. Rækkefølge: Når de til sidst har udvalgt de låger/emner, der faktisk skal med, kan de stadig frit flytte rundt på rækkefølgen af deres låger: Hvad skal fortælles allerførst og ligge i den færdige kalenders låge 1? Og hvad skal fortælles bagefter?

5. Evt. printe og evaluere undervejs: Kalender-værktøjet giver også mulighed for at printe et overblik over alle de låger, de har oprettet. Man skal trykke på 'Fuld oversigt' i låge-værktøjet. På den printede oversigt kan de se foto, emne, overskrift og billedtekst til hver af de låger, de har under produktion. Det print kan de bruge til at vise og evaluere disponeringen af deres indhold undervejs med en anden elev eller en anden gruppe.